

INFORMACIJA

ERICHAS HOFMANAS

Sulaukęs gilios senatvės, 1982 m. lapkričio 7 d. mirė žymus vokiečių indoeuropeistas ir baltistas, daug nusipelnęs lietuvių leksikografijai mokslininkas Erichas Hofmanas.

E. Hofmanas gimė 1895 m. kovo 4 d. Miulhauzene (Mühlhausen, dab. Erfurto apygarda, Vokietijos Demokratinė Respublika).

E. Hofmanas studijavo Getingeno, tobulinosi Leipcigo universitetuose. Getingene jam, kaip būsimajam indoeuropeistui, ypač daug įtakos turėjo žymusis šveicarų indoeuropeistas Jakobas Vakernagelis. Lietuvių kalbą Getingeno universitete jam dėstė žinomas vokiečių baltistas, lietuvių kalbos istorinės sintaksės tyrinėtojas Eduardas Hermanas. Su šiuo savo mokytoju E. Hofmanas lankėsi ir Lietuvoje. Tobulindamasis Leipcige, E. Hofmanas tarp savo mokytojų turėjo Jurgį Gerulį ir Maksą Fasmerį.

1926 m. E. Hofmanas pradėjo dirbti Getingeno universitete. Nuo 1934 m. profesoriavo Marburgo (an der Lahn) universitete. 1936 m. – jis ordinarinis Miunsterio universiteto profesorius. Antrojo pasaulinio karo metu E. Hofmanas profesoriavo Prahoje. 1950–1963 m. (iki pasitraukimo į emeritūrą) – E. Hofmanas Kylio universiteto bendrosios ir indoeuropiečių kalbotyros katedros vedėjas. 1953–1955 m. jis buvo išrinktas ir Miunsterio universiteto rektoriumi.

Iš svarbių lituanistikai darbų pirmiausia reikėtų paminėti jo habilitacinį darbą „Išraiškos stiprinimas. Etimologinio stiprinimo ir laipsniuojamųjųrieveiksmių vartosenos baltų-slavų ir kitose kalbose tyrinėjimai“ („Ausdrucksverstärkung. Untersuchungen zur

etymologischen Verstärkung und zum Gebrauch der Steigerungsadverbia im Balto-slavischen und in anderen Sprachen“. – Göttingen, 1930).

Lietuvių kalbos medžiaga plačiai operuojama E. Hofmano studijoje „Kultūra ir kalbos dvasia mėnesių pavadinimuose“ („Kultur und Sprachgeist in den Monatsnamen“. – KZ, 1932, 59, p. 132–142; 1933, 60, p. 54–88).

Keletą straipsnių E. Hofmanas paskelbė istorinės lietuvių kalbos gramatikos, leksikos klausimais.

Tačiau didžiausi vokiečių mokslininko nuopelnai lituanistikai yra ne jo paties tyrinėjimai, o darbas prie kitų autorių veikalų. Šia proga norėtųsi pacituoti jaunesnės kartos vokiečių lituanisto Alfredo Bamesbergerio žodžius, parašytus E. Hofmano aštuoniasdešimtmečio proga: „Dauguma indoeuropeistų tik dėl to į savo tyrinėjimus įtraukia lietuvių kalbą, kad ji teikia vertingų žinių apie indoeuropiečių prokalbę. Priešingai, prof. E. Hofmannas ypatingu būdu pasidarbavo lietuvių kalbos moksliniam tyrinėjimui. Jo nuopelnai yra leksikografijos srityje. Išliekamos vertės nuopelnus prof. E. Hofmannas įsigijo per paskutinius du dešimtmečius. Būtent jo angažavimosi dėka buvo išleisti du pagrindiniai lietuvių kalbos žodynai, kurie be jo niekada nebūtų išvydę pasaulio šviesos“.

Pirmiausia čia turima galvoje E. Hofmano draugė su Eberhardu Tangliu ir Anemari Slupska darbas prie vieno svarbiausių pastarųjų dešimtmečių lituanistikos veikalų – E. Frenkelio „Lietuvių kalbos etimologinio žodyno“ („Litauisches etymologisches Wörterbuch“.

Heidelberg—Göttingen, 1955—1965). Savo darbo tęsėjus, kaip žinome, išsirinko pats E. Frenkelis.

Vėliau E. Hofmanas drauge su Vilhelmu Vismanu (Wissmann, 1899—1966) rengė spaudai Aleksandro Kuršaičio keturių tomų „Lietuviškai—vokišką žodyną“ („Litauisch-deutsches Wörterbuch. Thesaurus linguae lituanae“. Göttingen, 1968—1973, I—IV). Po V. Vismano mirties pagrindinė žodyno leidimo našta teko E. Hofmanui. Savo darbą jis atliko labai sąžiningai, stengdamasis išleisti tokį veikalą, kokį jį norėjo pamatyti pats autorius. Žodyno pratarinėje E. Hofmanas rašė: „Aleksandro Kuršaičio širdis pilna meilės lietuvių tautai buvo priežastimi to, kad Kuršaitis kartais apsilenkia su griežta žodynine forma ir užsimiršta aprašinėdamas ar

aiškindamas lietuviškus papročius, lietuvių gyvenimo būdą, jo sąrangą. Jo žodynas per tai įgyja istorinį gyvybingumą ir įgauna paminklinę vertę Lietuvos kultūros istorijai. Norėdami nepalieti šio paskutinio Rytprūsių lietuvių darbo savitumo, mes nusprendėm, rankraščio nekeisdami, atiduoti jį spaudai“ (I, p. XIX).

Apskritai E. Hofmanas, atrodo, buvo iš tų mokslininkų, kuris savo tiriama kalba kalbantiems žmonėms jautė simpatiją ir palankumą. Piktindamasis tarp kalbininkų kartais pasitaikančiu šovinizmu, jis 1975 m. balandžio 1 d. laiške V. Šmolstygui rašė: „Ich meine, wenn ich eine Sprache wissenschaftlich erforsche, können mir doch die Sprecher dieser Sprache nicht unsympathisch sein“.

A. Sabaliauskas

БАЛТИСТИКА XX (2). Вильнюс, «Мокслас», 1984. BALTISTICA XX (2). Redaktorės: D. Čičalienė, P. Gudžiūnaitė, D. Kymantaitė, L. Puškorienė. Meninė redaktorė B. Grabauskienė. Techninė redaktorė L. Žvinakevičienė. Korektorė M. Vaineikienė.

H/K

Duota rinkti 84.02.27. Pasirašyta spausdinti 84.10.03. LV 12222. Formatas 70×90^{1/16}. Popierius — spaudos Nr 1. Garnitūra — „Romaniška“ 10 punktų. Iškilioji spauda, 7,02 sąl. sp. l. 7,19 apsk. leid. I. Tiražas 800 egz. Užsakymas 357. Kaina 1 rb 20 kp. Leidykla „Mokslas“, 232050 Vilnius, Žvaigždžių 23. Spaudė K. Poželos spaustuvė, 233000 Kaunas, Gedimino 10.